

УДК 330.14:334.716 (045)

ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

ГАЙДАРЖИЙСЬКА О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, обліку і
аудиту,
ЩЕПІНА Т.Г.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і
аудиту,
БІЛКОВСЬКА Д.І.,
студентка,
Національний авіаційний університет,
(м. Київ)

У статті проаналізовано питання структурування оборотного капіталу підприємства. Розглянуто власні та позикові джерела формування оборотного капіталу, їх переваги, недоліки, можливості використання. З позиції раціонального співвідношення між власними і позиковими джерелами формування оборотного капіталу обґрунтована його оптимальна структура.

Ключові слова: оборотний капітал; формування оборотного капіталу; джерела формування оборотного капіталу; структура оборотного капіталу.

В статье проанализированы вопросы структурирования оборотного капитала предприятия. Рассмотрены собственные и заемные источники формирования оборотного капитала, их преимущества, недостатки, возможности использования. С позиции рационального соотношения между собственными и заемными источниками формирования оборотного капитала обоснована его оптимальная структура.

Ключевые слова: оборотный капитал; формирование оборотного капитала; источники формирования оборотного капитала; структура оборотного капитала.

The article analyzes the structuring of working capital of the company. Consider their own and borrowed sources of working capital, their strengths, weaknesses, opportunities use. From the standpoint of efficient ratio between equity and debt sources of working capital proved its optimal structure.

Key words: working capital; forming of working capital; sources of working capital; working capital structure.

Постановка проблеми. У процесі господарської діяльності відбувається постійна трансформація окремих елементів оборотного капіталу, що передбачає оптимізацію його структури та величини. Ефективне управління цими процесами має принципове значення для забезпечення господарської діяльності та максимізації прибутку підприємства.

Необґрунтовані управлінські рішення можуть призвести до банкрутства підприємства. Кредити, висока і зростаюча частка постійних витрат, нерациональна структура власного капіталу є типовими причинами зниження рівня ефективності діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблеми формування оборотного капіталу зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Ю.А. Аругюнов, І.О. Бланк, Е.Р. Брікхейм, Дж. Ван Хорн, О.Б. Ватченко, К.В. Ізмайлова, В.В. Ковальов, О.П. Пархоменко, Л.В. Пельтек, Е.С. Стоянова, Р.Н. Холт та інші. Але, незважаючи на велику кількість дослідницьких робіт, у сучасній теорії та практиці немає єдиної злагодженої системи управління формуванням оборотного капіталу.

Метою статті є теоретичне узагальнення підходів до формування оборотного капіталу підприємства, оптимізація системи управління формуванням оборотного капіталу та характеристика її складових елементів, реалізація яких буде сприяти підвищенню ефективності функціонування підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наявність оборотного капіталу є обов'язковою умовою для забезпечення ефективності господарської діяльності та максимізації прибутку підприємства. Проте велику роль відіграє не тільки наявність цього капіталу, але і його структурування. Саме воно висвітлює внутрішні взаємозв'язки форм оборотного капіталу за стадіями кругообігу, джерелами його формування і поповнення. Тому велике практичне значення має раціональна структура оборотного капіталу на кожній стадії його кругообігу [1, с. 195]. На новостворених підприємствах обсяг оборотного капіталу залежить, насамперед, від проектних розмірів, форми власності, організаційно-правового статусу та виду діяльності. Таким чином, можна стверджувати, що рух оборотного капіталу потребує постійної зміни його обсягу залежно від стадій розвитку підприємства.

Формування оборотного капіталу має свої особливості та відбувається на підприємстві в три етапи (табл. 1) [2, с. 47].

В сучасних умовах розвитку економіки підприємства усіх форм власності та організаційно-правового статусу оборотний капітал формують за рахунок власних, позикових і залучених джерел.

Таблиця 1

Формування оборотного капіталу

Перший етап	Другий етап	Третій етап
Початкове формування оборотного капіталу при створенні підприємства, що базується на статутному капіталі. У цьому випадку джерелом формування оборотного капіталу є частина статутного капіталу, а також інші надходження, у тому числі пайові внески.	Підтримання кругообігу оборотного капіталу діючого підприємства. Воно передбачає постійне поповнення оборотного капіталу відповідно до тривалості виробничих і фінансових циклів різних видів звичайної діяльності підприємств.	Зростання обсягів оборотного капіталу при розширенні обсягів і масштабів фінансово-господарської діяльності підприємства. Це передбачає пошук додаткових інвестиційних можливостей згідно з довгостроковим вкладенням.

Власні джерела формування оборотного капіталу підприємства є необхідною передумовою досягнення рентабельної діяльності та основою для збереження майнової та операційної самостійності та незалежності підприємства.

Задля забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства необхідною умовою є наявність надійних джерел поповнення оборотного капіталу. В економічній науці виділяють позитивні та негативні фактори поповнення оборотного капіталу (табл. 2).

Таблиця 2

Позитивні та негативні фактори поповнення оборотного капіталу

Позитивні фактори	Розширення обсягу виробництва / надання послуг в результаті зростання попиту
Негативні фактори	<ul style="list-style-type: none"> – зростання рівня собівартості одиниці виробництва / надання послуги; – наявність податкового тиску, що призводить до вилучення власного оборотного капіталу до бюджету; – інфляція, що призводить до вилучення з обороту оборотного капіталу; – невиконання вимог платіжної дисципліни, яке зумовлює зростання дебіторської та кредиторської заборгованості та, відповідно, стає причиною уповільнення оборотності оборотного капіталу.

Джерела поповнення оборотного капіталу залежать від фінансового стану та результативності економічної діяльності підприємства. Власним джерелом поповнення оборотного капіталу є прибуток, який може бути задіяний у формуванні оборотного капіталу при дотриманні умови прибутковості підприємства та збільшення вартості вкладеного оборотного капіталу після завершення кругообігу за рахунок частини отриманого чистого прибутку [3, с. 47]. Щодо збиткового підприємства – вартість вкладеного оборотного капіталу зменшується на обсяг отриманого збитку. Не менш важливим власним джерелом поповнення оборотного капіталу є вільні залишки амортизаційних відрахувань, хоча безпосереднє призначення амортизації – це фінансування відтворення основного капіталу, процес накопичення її необхідного обсягу для здійснення капітальних інвестицій довготривалих. Протягом цього періоду амортизацію можна тимчасово використовувати як джерело поповнення оборотного капіталу.

У процесі господарської діяльності підприємство має реальну можливість поповнювати оборотний капітал за рахунок коштів, які йому не належать, але постійно знаходяться в його використанні та можуть бути задіяні в сумі їх мінімальних залишків. Зазначені кошти формують планову кредиторську заборгованість підприємства, до якої належить мінімальна заборгованість з оплати праці та тимчасово вільні залишки резерву на покриття майбутніх платежів, заборгованість бюджету і державних цільових фондів тощо, і яку прирівнюють до власного оборотного капіталу. Однак функція такого джерела поповнення обмежена, оскільки всі поточні зобов'язання мають короткостроковий період використання.

Також, одним із засобів поповнення оборотного капіталу є комерційний

кредит. Це відстрочка платежу за придбані товари, виконані роботи та надані послуги. Основними формами комерційного кредиту є кредиторська заборгованість, у тому числі оформлена векселями або/і отримані від покупців аванси. Крім цього, тимчасова додаткова потреба в оборотному капіталі може бути забезпечена за допомогою короткострокових кредитів банківських установ.

При раціональному формуванні оборотного капіталу необхідно враховувати особливості залучення як власного, так і позикового капіталу. Якщо підприємство надає істотну перевагу власним джерелам формування, то воно має високу фінансову стійкість, але обмежує темпи розвитку діяльності. Користуючись позиковим капіталом, підприємство збільшує потенціал свого розвитку, але при цьому збільшує, також, ризик зниження рівня фінансової автономії.

З позиції раціонального співвідношення між власними і позиковими джерелами формування оборотного капіталу, оптимальною вважають таку його структуру, при якій забезпечується найбільш ефективна пропорція між фінансовою рентабельністю і фінансовою стійкістю підприємства.

Узагальнюючи вищезазначене, можна констатувати, що дослідження формування оборотного капіталу задля забезпечення зростання економічного потенціалу підприємства передбачає розгляд його у визначених площинах. Особливості функціонування оборотного капіталу на підприємстві пов'язані з двома основними економічними процесами: його формуванням і використанням у всіх видах економічної діяльності [4, с. 88]. Якщо ці процеси здійснюються раціонально, то це вирішує низку питань стратегічного розвитку підприємства і забезпечує максимізацію прибутку підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Враховуючи вищевикладене дослідження, маємо можливість зробити наступні висновки:

- потреба у формуванні оборотного капіталу обумовлена метою діяльності підприємства і залежить від його організаційно-правової форми;
- джерела формування оборотного капіталу є динамічними та їх використання залежить від фінансових можливостей підприємства;
- оборотний капітал бере участь в операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства і забезпечує їх безперервність;
- обсяг сформованого оборотного капіталу є базою для розрахунку показників ділової активності підприємства;
- вкладення оборотного капіталу у високоліквідні активи забезпечує здійснення розрахунків підприємства і характеризує рівень його платоспроможності;
- зростання оборотного капіталу стимулює розширення фінансово-господарської діяльності підприємства. Ця можливість обумовлена збільшенням обсягу вкладеного оборотного капіталу в активи, освоєнням нових ринків, диверсифікацією діяльності, активізацією взаємодії з фінансовим ринком;
- ефективне формування і використання оборотного капіталу зумовлює зростання прибутку підприємства, який розподіляється між його власниками і державою. Тому оборотний капітал сприяє реалізації інтересів не тільки підприємницьких структур, а й держави;
- формування оборотного капіталу підприємства може здійснюватися за рахунок власних, позикових і залучених джерел, пріоритетність яких

визначається тільки в процесі його безперервного кругообігу. Відповідно, поповнення оборотного капіталу залежить від ступеня розвитку підприємства і його фінансово-господарської діяльності.

Таким чином, дослідження процесу управління формуванням оборотного капіталу підприємства є не лише актуальними, а і необхідними, і потребують подальшого вивчення в частині використання оборотного капіталу в звичайній діяльності підприємства, яке необхідно розглядати через призму економічних умов відтворювального процесу.

Література:

1. Ватченко О.Б. Управління оборотним капіталом підприємства / О.Б. Ватченко, І.Б. Тахмазова // Економічний простір. – 2011. – № 50. – С. 193–200.

2. Пельтек Л.В. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства / Л.В. Пельтек, С.М. Писаренко // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 1(5). – С. 43–49.

3. Дукаль Г.С. Управління обіговим капіталом та його вплив на фінансовий стан підприємств / Г.С. Дукаль [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu//19_1/181_Dukal_19_1.pdf

4. П'ятак Т.В. Моделювання процесів управління оборотним капіталом підприємства / Т.В. П'ятак, В.І. Борзенко, О.О. Дем'юхін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal//Natural/vcpi/TPtEV/2011_25/statiya/Borzenko.pdf

Availability of working capital is a prerequisite for the efficiency of economic activity and maximizing profits. However, the important role played not only the availability of capital, but its structuring. That it illuminates the internal relationships forms of working capital cycle stages, the sources of its formation and replenishment. So great practical importance is the rational structure of working capital at each stage of the cycle. In the newly created business value of working capital depends primarily on project size, ownership, organizational and legal status and activity. Thus, the movement of working capital requires constant changes its size depending on the stage of the enterprise.

The rational formation of working capital must take into account the peculiarities of attraction of own and borrowed capital. If the company provides the significant advantage of forming their own sources, it has a high financial stability, but limits the pace of development activity. Using borrowed capital, the company increases the capacity of its development, but increases also the risk of reducing the level of financial autonomy.

With the position of the rational ratio between own and borrowed sources of working capital, I think this is the optimal structure, which provides the most effective balance between financial profitability and financial stability of the company.

Features of operation of the company working capital related to the two main economic processes: its formation and use. If these processes are carried out

efficiently, it solves a number of issues of strategic development of the company and maximizing profits.

Peculiarities of functioning of working capital in the enterprise is associated with two main economic processes: its formation and use. If these processes are carried out efficiently, it solves a number of issues of strategic development and ensures the maximization of profit of the enterprise.

A study of the management process forming the capital of the company are not only relevant, but necessary, and requires further investigation in the use of working capital in the ordinary activities of the entity that should be considered through the prism of the economic conditions of the reproduction process.

УДК 368.01

ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

**КЛАПКІВ Ю.М.,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів,
Тернопільський національний
економічний університет**

У статті розкриваються основні принципи функціонування ринку страхових послуг із позиції теоретичної страхової науки. Окремо розглядаються основоположні наукові теорії що прояснюють явища притаманні ринку страхових послуг, основ поведінки споживачів, обумовлюють вибір продукту на ринку чи дозволяють пояснити дії кожного із учасників ринку страхових послуг. Проведене дослідження принципів функціонування ринку страхових послуг підкреслило його ґрунтовність, масштабність і логічну впорядкованість.

Ключові слова: ринок страхових послуг; принципи; теорії; страхова справа.

В статье раскрываются основные принципы функционирования рынка страховых услуг с позиции теоретической страховой науки. Отдельно рассматриваются основополагающие научные теории, разъясняющие явления присущи рынку страховых услуг, основ поведения потребителей, обуславливающих выбор продукта на рынке и позволяющих объяснить действия каждого из участников рынка страховых услуг.

Ключевые слова: рынок страховых услуг; принципы; теории; страховое дело.

In the article the main principles of functioning of the insurance market from a position of theoretical insurance of science. Separately describes the fundamental scientific theories explain phenomena inherent in the insurance